

INFORMATIEKAART 3

Signaleren van kindermishandeling door scholen

Op deze informatiekaart vindt u informatie over de volgende onderwerpen:

- a. Signaleren van kindermishandeling; een taak van de leerkracht?
- b. Weerstanden of excuses om niet te handelen
- c. Een niet-pluis-gevoel, en dan?
- d. Signalen objectief beschrijven
- e. Signalenlijsten

Signaleren van kindermishandeling; een taak van de leerkracht?

Signaleren van belemmeringen in de ontwikkeling van een kind en die bespreken met ouders, vormt een belangrijk onderdeel van de beroepshouding en competenties van leerkrachten en intern begeleiders. Deze beroepshouding wordt in elk contact met de leerling en de ouders verondersteld. Signaleren van belemmeringen in de thuissituatie van kinderen is voor leerkrachten echter niet altijd vanzelfsprekend. Dat geldt zeker voor het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld. Toch behoort ook dit tot de taken van een leerkracht. Immers, als er sprake is van problemen in de thuissituatie, dan heeft dit in de meeste gevallen ook gevolgen voor het leren op school.

Maar lastig is het zeker. Het gaat hier om beladen onderwerpen, waarvoor kinderen en ouders zich vaak schamen en dus zwijgen. Leerkrachten aarzelen vaak om (vermoedens van) huiselijk geweld of kindermishandeling te zien of ter sprake te brengen. Er zijn veel barrières om dergelijke signalen écht te zien en dan ook te handelen.

Soms ziet een leerkracht belangrijke signalen over het hoofd, vanuit het idee dat het wel meevalt met kindermishandeling en dat zoiets in deze omgeving niet gebeurt, of dat die ouders toch zo aardig zijn. Soms vermoeden leerkrachten wel dat er iets aan de hand is, maar weten zij niet wat zij daar mee aan moeten, bijvoorbeeld wanneer een duidelijke ondersteuningsroute of samenwerking met jeugdhulp ontbreekt. Met de nieuwe wetgeving passend onderwijs en de verplichte Meldcode kan een leerkracht haar/zijn verantwoordelijkheid hierin niet meer uit de weg gaan. Leerkrachten zullen dus 'signaalgevoelig' en 'aanpakbereid' moeten zijn. De wetenschap dat per klas minstens 1 à 2 kinderen slachtoffer zijn van kindermishandeling maakt dat het gevoel van urgentie bij leerkrachten hiervoor hoog moet zijn. Ook al zijn er volop dilemma's die overwonnen moeten worden: het kind heeft recht op hulp. Wegkijken is geen optie!

De basis voor signaleren

Voor het signaleren kan een leerkracht beschikken over haar ervaringskennis over een kind, ervaringen met andere kinderen, signalen van ouders, kennis over signalen van kindermishandeling en de eigen intuïtie om tot een vermoeden te komen dat er iets 'niet pluis' is. Er bestaan lijsten met signalen die de leerkracht als 'onderlegger' bij vermoedens kan gebruiken, maar daarbij is het belangrijk te beseffen dat signalen vrijwel nooit enkelvoudig in één richting wijzen. Ze geven aan dát er misschien iets aan de hand is, maar niet wát precies. Daarvoor is vaak meer informatie (van meerdere betrokkenen) nodig. Het gaat om een optelsom van waarnemingen (vaak in de loop der tijd verzameld), die kunnen duiden op heel uiteenlopende belemmeringen in de ontwikkeling van het kind. Geen van de signalen wijst één op één op kindermishandeling en ook bij meerdere signalen zullen zij niet direct duidelijkheid geven over de oorzaak ervan. De signalen vragen dan ook om een zorgvuldige weging, bij voorkeur samen met collega's en met partners uit de jeugdhulp, in het ondersteuningsteam, het wijkteam of een ander multidisciplinair team binnen of buiten de school. Als leerkracht sta je hier niet alleen voor!

Als een onderwijsprofessional zich zorgen maakt op basis van oudersignalen terwijl er geen kindsignalen zijn geldt de Kindcheck. In gesprek met de ouder(s) onderzoekt de professional of het de ouder(s), ondanks de situatie, lukt om de kinderen voldoende verzorging, zorg en veiligheid te bieden, of zij/hij daar hulp bij heeft of (meer) hulp wenst. Ook vraagt de professional of hij/zij een (ex)partner heeft met kinderen waar hij/zij geregeld aanwezig is. De professional vraagt ook of de (ex-)partner mogelijk zwanger is. Op basis van dit gesprek en de situatie waarin de ouder(s) verkeert/verkeren, stelt de professional vast of zijn zorgen over mogelijke ernstige schade voor de kinderen zijn weggenomen, of dat zijn zorgen, ook na het gesprek, zijn gebleven. Blijven er zorgen na het gesprek, dan zet de professional op basis van de oudersignalen, de stappen van de Meldcode. Meer informatie: <https://www.ugeo.nl/thema/kindcheck/materialen-kindcheck>

Problemen in het gezin beginnen meestal niet met mishandeling, vaak is er een geschiedenis van opvoedingsonmacht en gezinsproblemen, escalerend in mishandeling en geweld. Het is daarom van belang dat ook signalen van lichtere vormen van opvoed- en gezinsproblemen door leerkrachten worden waargenomen en aangepakt. Het ZBO kan ingeschakeld worden om de signalen van leerkrachten multidisciplinair te wegen en de kennis van de verschillende partners over het kind/gezin bijeen te brengen. Daar kan de ernst van de signalen afgewogen worden en vastgesteld worden welke aanpak wordt gevolgd.

Signaleren begint vaak intuïtief: als leerkracht voel je dat er iets niet klopt, dat er iets aan de hand is met een leerling. Soms zijn er (milde) veranderingen in het gedrag, in het leren, het contact met het kind, die niet overgaan of juist langzaam erger worden. Soms kriebelt er iets bij je als je de ouder(s) ziet, maar kun je er nog niet echt een vinger opleggen. Soms krijg je informatie van de kinderopvang, een klasgenoot, ouder of hulpverlener, die je aan het denken zet. Soms maakt een leerling zelf een opmerking, waaruit je kunt opmaken dat het thuis niet goed gaat.

Bij leerlingen waarbij al extra ondersteuningsbehoeften zijn geconstateerd is er meestal al veel in kaart gebracht. Maar ook dan is het zaak alert te blijven op eventuele veranderingen in leerprestaties, gedrag en werkhouding. Ook kan het leerlingvolgsysteem, vooral het sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem, belangrijke signalen leveren voor belemmeringen in de ontwikkeling van een leerling. Signaleren is immers vaak een proces, waarbij waarnemingen van verschillende leerkrachten en andere professionals door de jaren heen een rol spelen.

De vraag is: wat doe je als leerkracht met signalen of vermoedens van belemmerende factoren in de ontwikkeling van de leerling? Hoe verzamel je meer informatie? Hoe kijk je verder dan het gedrag? Wat zijn je volgende stappen naar de jongere en naar de ouders toe? Naar collega's, naar de mentor of zorgcoördinator, de schoolmaatschappelijk werker of gedragswetenschapper toe? En hoe leg je een en ander vast in het leerling-dossier, wat ter inzage is voor ouders en leerling?

Weerstand of excuses om niet te handelen

Er zijn gradaties in signalen, van milde tot zeer ernstig. Zeker wanneer de veiligheid van een leerling in het geding is, dan is niets doen geen optie.

Ernstige signalen zoals vermoedens van kindermishandeling zijn niet altijd in één oogopslag te herkennen. Vaak zijn het indirecte signalen, die een beeld geven wanneer een leerling niet lekker in zijn vel zit. Signalen die op zich niet specifiek hoeven te zijn voor kindermishandeling, maar die ook op een ander probleem kunnen wijzen. De context is belangrijk. Dat maakt dat het herkennen van signalen soms ingewikkeld is.

Toch komt het regelmatig voor dat je excuses vindt om niet te hoeven handelen. Vooral wanneer de situatie lastig is of je niet geheel vertrouwt op je niet plus gevoel. Door samen met collega's de signalen te bespreken, bijvoorbeeld in de vorm van intervisie, maakt dat je er niet alleen voor staat en beter in staat bent om een volgende stap te nemen. Door te werken aan het herkennen van signalen, door samen te werken aan het vergroten van je handelingsrepertoire, door je gespreksvaardigheden verder te ontwikkelen om met leerlingen en ouders in gesprek te gaan en door optimaal gebruik te maken van de kennis en mogelijkheden van professionals uit de jeugdhulp, draagt ertoe bij dat je onderstaande excuses niet meer nodig hebt. **Want niets doen is geen optie!**

- Dit signaal past niet bij deze ouders, ik kan me niet voorstellen dat zij dat (niet) doen.
- Als ik met de ouders ga praten, krijgt het kind straf.
- Het is niet mijn taak als leraar om gesprekken te voeren met ouders. De school is ervoor om les te geven.
- Als professional heb ik een vertrouwensrelatie met het kind en zijn ouders. Als ik mijn vermoedens bespreek, schaad ik deze relatie.
- Ik vind het eng om met de ouders te praten, ze zullen misschien agressief reageren.
- Laten deskundigen/externen het gesprek maar voeren met de ouders.
- Een klap is toch niet zo erg? Van klappen ben ik zelf ook groot geworden.
- Ik wil geen slapende honden wakker maken; het kind zit hier veilig; wij zijn een rustpunt.
- De meeste allochtone meisjes worden heel strak gehouden, waar ligt de grens?
- Er zijn zoveel leerlingen die in een moeilijke thuissituatie zitten.
- Als ik een melding doe bij Veilig Thuis gebeurt er toch niets.
- Er zit al een voogd in het gezin, dus die zal die signalen wel oppikken
- Er zijn zulke lange wachtlijsten dat het veel te lang duurt voor er eindelijk hulp komt voor het kind.
- Als ik een melding doe bij Veilig Thuis komen de ouders op de kinderopvang/school verhaal halen.

Kindermishandeling discrimineert niet op basis van:

- Scholen moeten alles maar doen, waar halen we de tijd vandaan?
- Ik wil mij richten op mijn primaire taak, anders raakt het mij te veel.
- Ik heb het kind beloofd om er met niemand over te praten.
- Die andere kinderen deden dat ook en daar is het ook goed mee gekomen.

Een niet-pluis-gevoel en dan?

Signalen van belemmeringen in de ontwikkeling van een leerling of over zorgwekkende situaties in de omgeving kunnen enorm variëren; soms bouwt een gevoel van „zorg“ zich geleidelijk aan op, soms is er plotseling een aanleiding. Soms is een signaal vrij duidelijk, soms is er niet meer dan een onbehaaglijk gevoel dat er mogelijk iets aan de hand is. Dan is een inschatting nodig van de ernst van het signaal en de mate van onzekerheid daarover. Hoe doe je dat? In de bijgaande ‘spiekkaart’ worden handelingsadviezen gegeven voor verschillende situaties.

Tabel 1: ‘Spiekkaart’ Wat te doen bij (eerste) signalen in uiteenlopende startsituaties?

Stel dat ...	Tip hoe te handelen na (eerste) signalen?
Bij alle situaties geldt:	<ul style="list-style-type: none"> - Leg signalen en andere informatie vanaf het begin vast in het leerlingvolgsysteem in termen van concrete waarnemingen en gedrag. - Zorg voor een ‘sparring partner’ voor jezelf, bijvoorbeeld een collega, de mentor, de zorgcoördinator of een andere ondersteuner binnen de school. - Via welke manier de informatie ook bij je komt, het is altijd een aanleiding voor een gesprek met de leerling (en/of de ouders). - Laat het interpreteren van signalen rond de thuissituatie of de psychische ontwikkeling van de leerling over aan experts uit de jeugdhulp
<p>... je een (vaag) ‘niet pluis-gevoel’ hebt bij</p> <p>a. Gedrag, verzuim, uitingen, leerprestaties, uiterlijke verschijning e.d. van een leerling.</p> <p>b. Gedrag of uitspraken van de ouders in relatie tot het kind waar je je zorgen om maakt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Let extra op en verzamel extra informatie en signalen over de leerling (en ouders), als het kan in diverse schoolsituaties (in de klas, de pauze, op het schoolplein, in de gymles, enz. - Vraag aan collega’s of zij die signalen ook zien of wat hen opvalt. - Knoop een gesprekje aan met de leerling (en ouders); peil hoe het met hem/haar gaat, bespreek evt. je eigen waarneming en zorgen. - Maak aantekeningen en neem die op in het leerlingvolgsysteem van de leerling. Denk daarbij aan de privacy.
... je signalen van ‘derden’ door krijgt, zoals een medeleerling, een bezorgde andere ouder, een collega.	<ul style="list-style-type: none"> - Bedank hen voor de informatie. - Vraag door: wie, wat, waar, wanneer, hoe, van wie heeft de „derde persoon“ de info, heeft hij/zij de info al besproken met de leerling / ouder, wat was de reactie. - Weten meer mensen hiervan, kijk of je informatie kunt „checken“ bij anderen. - Arrangeer een gesprekje met de leerling (en/of ouders).
... je signalen van externe partners krijgt, zoals de jgz, smw, wijkteam e.d.	<ul style="list-style-type: none"> - Dit kan alleen als leerling en/of ouders daarmee hebben ingestemd - Bespreek hoe je ouders/leerling erbij betreft - Deel/ontvang alleen informatie die relevant is voor de ontwikkeling van de leerling
... de leerling zelf informatie deelt	<ul style="list-style-type: none"> - Neem de leerling serieus, bijv. bij pesten of huiselijk geweld / kindermishandeling. - Zorg voor een ruimte waar je rustig kunt praten. Indien je geen tijd hebt, geef aan wanneer je wel in gesprek kan of bespreek samen of iemand anders het gesprek kan voeren. - Herhaal (in eigen woorden van de leerling), vat samen en vraag (gedoseerd) door. - Benoem (gedoseerd) de emoties van de leerling en probeer je in te leven. - Geef aan wat je voor de leerling kunt doen, bijvoorbeeld dat hij/ zij altijd mag binnen lopen, (anoniem) advies inwinnen bij derden (intern begeleider, lid van het ondersteuningsteam, wijkteam e.d.). - Maak afspraken met de leerling over hoe nu verder. - Maak een vervolgspraak. - Loop niet sneller dan de leerling (tenzij hiervoor goede redenen zijn natuurlijk).
... de leerling vraagt om geheimhouding en wil niet dat je er verder met iemand over praat	<ul style="list-style-type: none"> - Beloof dat je zorgvuldig met de informatie omgaat. - Beloof dat je nooit iets zult doen achter de rug van de leerling/ouder om. Informeer hen altijd over een volgende stap. - Beloof nooit geheimhouding. - Maak je eigen handelen niet afhankelijk van de toestemming van de leerling/ ouder.

Signalen objectief beschrijven

Het is belangrijk dat je de signalen die je waarneemt zo objectief mogelijk benadert. Objectief waarnemen betekent dat je waarneemt zonder oordeel, gevoel, verklaring of betekenis. Het is feitelijk waarnemen van wat je ziet, hoort, ruikt, zonder eigen interpretatie. Het is enkelvoudig, specifiek en meetbaar.

Bij subjectieve waarneming daarentegen komt je eigen gevoel om de hoek kijken. Het betekent letterlijk dat je waarneemt vanuit eigen perspectief. Een ander kan hetzelfde waarnemen vanuit zijn perspectief. Hierdoor kan miscommunicatie ontstaan.

Enkelvoudig en één voor één

Zelfs al zijn er meerdere signalen, dan nog wordt elk signaal apart benoemd. Dat betekent dat je zo concreet mogelijk aangeeft wat het signaal is, bijvoorbeeld deze leerling heeft twee weken dezelfde kleren aan en ruikt onfris. Wanneer het om meer dan één signaal gaat, dan benoem je die puntsgewijs: de leerling ruikt onfris, het komt met honger op school en de schoolresultaten op taal en rekenen gaan achteruit. Door ze één voor één te benoemen is er nog geen sprake van een causale relatie. Die is er pas wanneer je de signalen gaat verbinden en interpreteren.

Specifiek:

Dat betekent dat je concreet aangeeft welk signaal je waarneemt. Het signaal wordt specifiek door vragen te beantwoorden als:

- waar neem je het signaal waar?
- op welke manier: horen, zien of ruiken?
- wanneer is het signaal het sterkst?
- hoe vaak komt het voor?
- in welke mate?
- wie is of zijn er bij betrokken?
- in welke situatie is dat het meest duidelijk?

Maar ook als je zaken uitsluit wordt het signaal steeds concreter:

- wanneer komt het niet voor?
- waar gaat het wel goed?
- wie is daar dan niet bij betrokken?
- in welke situaties gebeurt het niet?

Meetbaar

Het signaal is meetbaar als je de volgende vragen kunt kwantificeren:

- hoe vaak per week komt het voor?
- hoeveel personen zijn erbij betrokken?
- op een schaal van 1 tot 10, welk cijfer geef je voor je zorgen?
- op welke datum heeft het signaal zich (voor het eerst) voorgedaan?

Soms kunnen meer intuïtieve signalen ('Fingerspitzengefühl') zeker ook een belangrijke bron van informatie zijn. Juist dan is het belangrijk om signalen te delen met anderen en om zo goed mogelijk te benoemen wat je intuïtie je zegt en waarom je daar geloof aan hecht. Door het uit te spreken en te delen kun je het los(ser) maken van vooroordelen of gewoonte-denken.

Signalenlijsten

Signalenlijsten kunnen behulpzaam zijn bij het tijdig 'zien' van zorgelijke situaties. Bij deze informatiekaart is zo'n signalenlijst opgenomen, over het lichamelijk welzijn, gedrag van de jeugdige (tegenover andere jeugdigen, ouders en andere volwassenen), gedrag van de ouder en de gezinssituatie.

Maar realiseer je goed dat signalenlijsten heel breed, uitgebreid en algemeen zijn en zelden of nooit een eenduidig antwoord geven op de vraag wat er aan de hand is. Signalen kunnen een aanwijzing zijn voor heel uiteenlopende oorzaken. Vaak gaat het dan ook om een combinatie van factoren of om een ontwikkeling door de tijd heen. Een plotselinge verandering in gedrag, houding of leerprestaties is meestal één van de sterkste signalen dat er iets 'aan de hand is'. En juist daarom is het zo belangrijk om bij onduidelijke vermoedens contact te zoeken met andere leerkrachten of de intern begeleider. En natuurlijk om af te spreken wie van hen het gesprek aangaat met de leerling en/of de ouders. En zo nodig te besluiten om externe expertise in te schakelen, zoals de schoolmaatschappelijk werker, de contactpersoon van het wijkteam/CJG of Veilig Thuis.

We geven eerst een overzicht van signalen die op alle jongeren van 0-18 betrekking kunnen hebben.

We maken onderscheid in lichamelijk welzijn, gedrag, gedrag van de ouder en gezin.

Daarna geven we aandacht aan signalen, die kunnen wijzen op een aantal specifieke problemen, zoals kindermishandeling, seksueel misbruik, digitaal misbruik: cyberpesten en sexting – stalking - grooming, slachtoffers van loverboys, meisjesbesnijdenis en eergeerelateerd geweld.

Algemene signalen bij jeugdigen van alle leeftijden

Lichamelijk welzijn

- blauwe plekken
- brandwonden
- botbreuken
- snij-, krab- en bijtwonden
- groeiachterstand
- jongere stinkt
- heeft regelmatig smerige kleren aan
- oververmoeid
- vaak ziek
- ziektes herstellen slecht
- jongere is hongerig
- achterblijvende motoriek
- niet zindelijk op leeftijd dat dat gewoon is

Gedrag van de jongere

- weinig spontaan
- passief, lusteloos
- weinig interesse in spel
- apathisch
- toont geen gevoelens of pijn
- in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- labiel
- erg nerveus
- hyperactief
- negatief zelfbeeld
- weinig zelfvertrouwen
- faalangst
- negatief lichaamsbeeld
- agressief
- vernielzucht

Gedrag tegenover andere jongeren

- agressief
- weinig contact met andere jongeren
- wantrouwend
- niet geliefd bij andere jongeren

Gedrag tegenover ouders

- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

Gedrag tegenover andere volwassenen

- angst om zich uit te kleden
- angst voor lichamelijk onderzoek
- verstijft bij lichamelijk contact
- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- agressief
- overdreven aanhankelijk
- wantrouwend
- vermijdt oogcontact

Gedrag overig

- plotselinge gedragsverandering
- gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

- onverschillig over het welzijn van het jongere
- laat zich regelmatig negatief uit over het jongere
- troost de jongere niet
- geeft aan het niet meer aan te kunnen
- is verslaafd
- is ernstig (psychisch) ziek
- kleedt de jongere te warm of te koud aan
- zegt regelmatig afspraken af
- heeft irreële verwachtingen van het jongere
- zet de jongere onder druk om te presteren

Gezinsituatie

- samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- sociaal isolement
- een verwaarloosd huishouden
- alleenstaande ouder
- partnermishandeling
- gezin verhuist regelmatig
- slechte algehele hygiëne
- veel ziekte in het gezin
- draaglast gaat draagkracht te boven
- geweld is een middel om problemen op te lossen

Specifieke signalen bij kindermishandeling

Lichamelijk welzijn

- blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
- groeiachterstand
- te dik
- slecht onderhouden gebit
- regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen
- kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
- oververmoeid
- vaak ziek
- ziektes herstellen slecht
- kind is hongerig
- eetstoornissen
- achterblijvende motoriek
- niet zindelijk op leeftijd dat het hoort

Gedrag van het kind

- timide, depressief
- weinig spontaan
- passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- apathisch, toont geen gevoelens of pijn
- in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- labiel
- erg nerveus
- hyperactief
- negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- negatief lichaamsbeeld
- agressief, vernielzucht
- overmatige masturbatie

Tegenover andere kinderen

- agressief
- speelt weinig met andere kinderen
- vluchtige vriendschappen (12-18)
- wantrouwend
- niet geliefd bij andere kinderen
- tegenover ouders:
- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzzaam
- gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

Tegenover andere volwassenen

- angst om zich uit te kleden
- angst voor lichamelijk onderzoek
- verstijft bij lichamelijk contact
- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzzaam
- agressief
- overdreven afhankelijk
- wantrouwend
- vermijdt oogcontact

Overig

- plotselinge gedragsverandering
- gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- slechte leerprestaties
- rondhangen na school
- taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

- onverschillig over het welzijn van het kind
- laat zich regelmatig negatief uit over het kind
- troost het kind niet
- geeft aan het niet meer aan te kunnen
- is verslaafd
- is ernstig (psychisch) ziek
- kleedt het kind te warm of te koud aan
- zegt regelmatig afspraken af
- houdt het kind vaak thuis van school
- heeft irreële verwachtingen van het kind
- zet het kind onder druk om te presteren

Gezinsituatie

- samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- sociaal isolement
- alleenstaande ouder
- partnermishandeling
- gezin verhuist regelmatig
- slechte algehele hygiëne

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijk welzijn alle jongeren

- verwondingen aan geslachtsorganen
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina of anus
- pijn in bovenbenen
- pijn bij lopen of zitten
- problemen bij plassen, urineweginfecties
- seksueel overdraagbare aandoeningen
- verlies van eetlust, eetproblemen, voortdurend buikpijn zonder aanwijsbare reden

Gedrag van alle jongeren

- drukt benen tegen elkaar bij lopen of oppakken
- afkeer van lichamelijk contact
- maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- schrikken bij aangeraakt worden
- extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- weigert om over een 'geheimpje' te praten dat de jongere met een andere volwassene heeft
- niet bij de leeftijd passend seksueel gedrag

Signalen van digitaal misbruik: cyberpesten en sexting – stalking - grooming

Algemene signalen

- er gaan geruchten over een nieuwe app, waarmee anoniem nare berichten worden gestuurd.
- er circuleren foto's op internet van een leerlinge in sexy poses.
- er zijn naaktfoto's van een leerling op internet een gesignaleerd
- een leerkracht is op facebook een beetje té gezellig met zijn leerlingen.
- een leerling heeft eigen apps op de tablets van school gezet.
- een ouder trekt aan de bel omdat haar jongere online wordt gepest.
- er zijn dreigtweets waarin de school wordt genoemd.
- het contact tussen leerkracht en jongere bevindt zich in een besloten digitale omgeving
- achterlopen op school of ze gaan spijbelen.
- de schoolresultaten worden minder.

Signalen die specifiek zijn voor slachtoffers van loverboys

- plotselinge afwijkende normen
- plotselinge obsessie met seks
- ontwijkt gespreksonderwerpen over liefdesrelaties en seksualiteit
- ontwikkelt vertekende ideeën over vriendschap, liefde en aandacht
- plotselinge belangstelling voor bepaalde jongens, veel nieuwe contacten, gaat om met 'ouderen'

- extreem gewelddadig gedrag
- negatief zelfbeeld: ontevreden over, boosheid of schaamte over eigen lichaam

Extra signalen bij jongeren 12-18 jaar

- een terugval in gedrag, bijvoorbeeld weer gaat bedplassen, duimzuigen of eenkennigheid
- alcohol- of drugsmisbruik
- weglopen
- crimineel gedrag
- (angst voor) zwangerschap
- veel wisselende contacten met leeftijdgenoten
- excessief en/of dwangmatig masturberen
- prostitutie

Extra signalen bij ouders

- steeds naar andere artsen en ziekenhuizen gaan
- jongere van school halen
- geweld en misbruik in eigen verleden

Gedrag van jongere

- de jongere zit plotseling vaker achter de computer dan normaal
- het computerbeeld wordt afgeschermd
- ontwijkende antwoorden op de vraag wat de jongere aan het doen is
- nerveus gedrag op de momenten dat de jongere achter de computer zit
- nerveus als de jongere een app-je, berichtje of e-mail ontvangt
- ineens anders omgaan met mobieltje of computer: ze kijken er niet of juist heel veel naar jongere reageert agressief of geheimzinnig als er naar hun online activiteiten gevraagd wordt
- fysieke klachten zoals slaapproblemen, buikpijn, hoofdpijn, afvallen of aankomen.
- jongere is boos, gefrustreerd of verdrietig, vooral als die online is geweest of het mobieltje of computer heeft gecheckt
- verwijderen van social media- of e-mailaccounts

- extra sociaal wenselijk opstellen (om toch maar niet te veel op te vallen)
- weinig of steeds minder binding met thuis
- wisselt snel van emoties, is weinig flexibel, ziet niet hoe situaties kunnen veranderen
- is vermoeid en vermagerd (vaak 's avonds en 's nachts hard werken)
- verandering qua kleding, tatoeages, make-up; vaak heel verzorgd en erg uitdagend uiterlijk
- psychosomatische klachten (schreeuw om aandacht)

- zelfverwonding (verbergen of er mee te koop lopen)
- lage zelfwaardering, weinig realistisch zelfbeeld
- makkelijk beïnvloedbaar, durft/kan geen grenzen aangeven
- depressief
- drinkt, blowt, eet slecht
- veel geld of dure spullen (via loverboy)
- wordt gehaald en gebracht naar school op een scooter, in een auto
- extreem uitgaansgedrag (in werkelijkheid haar werkplek)
- veel op straat rondhangen: daar zijn vrienden die de leemte van thuis opvullen
- vertoont wegloupgedrag

Signalen van meisjesbesnijdenis

Algemene signalen

- vertellen over meisjesbesnijdenis in het algemeen
- aankondigen van besnijdenis.

Directe gevolgen tijdens en na de ingreep

- extreme pijn (wanneer de ingreep zonder verdoving plaatsvindt)
- klachten bij urinelozing (pijn bij plassen, ophoping urine in de blaas)
- overmatig bloedverlies
- kans op infectie
- kans op overlijden van het meisje.

Signalen van eengerelateerd geweld

- schichtig reageren
- Gedraagt zich in aanwezigheid van familie/partner opvallend anders
- onzekerheid
- verwardheid
- apathisch zijn
- in zichzelf gekeerd zijn
- angstklachten (trillen, hartkloppingen, zweten)
- stressreacties
- lichamelijke verwaarlozing
- zich afsluiten van de buitenwereld.
- gedraagt zich sociaal wenselijk (aangepast)
- heeft schuld- en schaamtegevoelens
- doet negatieve uitlatingen over zichzelf
- doet pogingen om te vluchten of maakt plannen
- doet een verzoek om een maagdelijkheidsverklaring
- is bang om op vakantie te gaan (om achtergelaten te worden in het land van herkomst / voor besnijdenis)
- gaat eerder dan gepland op vakantie of komt later terug
- komt alleen onder begeleiding buitenshuis

- overdreven vrolijk (maskeren wat er werkelijk speelt)
- veel terugtrekken, plotselinge huilbuien, woede-uitbarstingen
- overdreven verhalen vertellen: stoer doen, zoeken naar aandacht
- op verschillende plekken totaal ander gedrag vertonen (verschillende werelden)
- houdt contacten via computer en mobiel verborgen
- onregelmatig schoolbezoek: andere bezigheden, is te moe na werkzaamheden
- thuis veel problemen
- vertoont wegloupgedrag
- vermijdt het onderwerp prostitutie of projecteert op anderen

Mogelijke gevolgen na de ingreep

- moeilijke en/of pijnlijke urinelozing
- urineweginfectie
- chronische pijn in de onderbuik
- littekenvorming
- menstruatieklachten

- direct na school naar huis gaan
- ongeoorloofd schoolverzuim
- westerse kleding inruilen voor traditionele kleding en hele lichaam bedekken
- mag geen spullen bezitten die de eer zouden kunnen schaden, bijvoorbeeld geld, westerse georiënteerde filmbeelden of muziek
- stelselmatig opgehaald worden door vader of broer(s)
- vriendschappen verbreken
- dreiging van) verbreken of verlies van contact met eigen familie
- gedraagt zich stiekem (geheime afspraken, geld sparen)
- ontwijkende antwoorden op directe vragen over bijvoorbeeld verwondingen of sociale controle door familie
- zelfmoordpogingen
- zinspelen op zelfmoord
- zinspelen op verstoting
- zinspelen op gijzeling of ontvoering
- zinspelen op uithuwelijken
- fatalistische houding
- verhalen over geweld tegen andere familieleden

